

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elintarvikelain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä huhtikuuta 2013 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi elintarvikelain muuttamisesta (HE 34/2013 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- elintarviketurvallisuusjohtaja Veli-Mikko Niemi, hallitussihteeri Hannu Miettinen ja ylitarkastaja Maija Mela, maa- ja metsätalousministeriö
- pääjohtaja Matti Aho, Elintarviketurvallisuusvirasto Evira

- elinkeinojohtaja Vesa Karttunen, Kalatalouden Keskusliitto
- asiantuntija Leena Suojala, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- toimitusjohtaja Anu Toivonen, Suomen Kalankasvattajaliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Suomen Kuntaliitto
- Helsingin kaupunki, ympäristökeskus
- Maaseutuvirasto MAVI
- Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen Kalakauppiasliitto ry
- Päivittäistavarakauppa ry
- Paliskuntain yhdistys.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi elintarvikelakia eräiden Euroopan unionin elintarvikelainsäädäntöön tehtyjen muutosten sekä kansallisten lainsäädäntötarpeiden vuoksi.

Esityksen tarkoituksena on muuttaa elintarvikelakia vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä itujen alkutuotannon osalta. Heinäkuussa 2013 voimaan tulevan Euroopan unionin asetuksen mukaan ituja kasvattaville alkutuotantopaikoille tulee jatkossa hakea viranomaishyväksyntä.

Maaseudun kehittämistä koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään kansalli-

sista maataloustuotteiden laatujärjestelmistä. Laatujärjestelmät ovat toimijoiden lainsäädännön rinnalle kehittämistä työkaluja, joiden vaatimukset ovat lainsäädännön ylittäviä. Säädöksissä edellytetään, että kansallinen laatujärjestelmä on jäsenvaltiossa hyväksytty. Elintarvikelakiin ehdotetaan lisättäviksi säännökset elintarvikkeiden vapaaehtoisista laatujärjestelmistä, järjestelmien kansallisesta hyväksymisestä sekä järjestelmät hyväksyvistä viranomaisista.

Elintarvikelakiin ehdotetaan tehtäväksi kalastustuotteiden jäljitettävyyttä koskeva lisäys. Euroopan unionin kalastuspolitiikkaa koskevassa

lainsäädännössä säädetään kalastustuotteiden jäljitettävyydestä sekä kuluttajalle annettavista tiedoista. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi pykälä, jossa määritetään viranomaiset, jotka valvovat kalastustuotteiden jäljitettävyyttä, ja säädetään toimijoiden velvollisuudesta antaa tietoja kuluttajille.

Elintarvikkeiden alkutuotantoa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että Euroopan unionin lainsäädännön mukaisen kan-

sallisen mukautuksen soveltaminen tulisi mahdolliseksi myös kalastustuotteiden alkutuotannossa. Lisäksi lihintarkastusta ja siihen liittyvää valvontaa koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkennettaviksi ja vastaamaan nykyistä paremmin Euroopan unionin lainsäädäntöä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1 päivänä kesäkuuta 2013.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta toteaa, että esityksessä ehdotetaan elintarvikelakia muutettavaksi eräiden EU:n elintarvikelainsäädäntöön tehtyjen muutosten sekä tiettyjen kansallisten tarpeiden vuoksi. Esitettyjä muutoksia ovat muun muassa itujen alkutuotantopaikkojen hyväksymistä koskevat uudet säännökset sekä kalastustuotteiden jäljitettävyyttä, kuluttajille annettavia tietoja ja valvontaviranomaisia koskevat muutokset sekä elintarvikkeiden vapaaehtoisia laatujärjestelmiä koskevat uudet kansalliset hyväksymissäännökset.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä elintarvikkeiden vapaaehtoisten laatujärjestelmien hyväksymisen mahdollistavaa lainsäädäntöä ja näiden järjestelmien käyttöönottoa. Vapaaehtoiset elintarvikkeiden vastuullisuus- ja jäljitettävyyssjärjestelmät ovat keskeisiä välineitä koko elintarvikeketjun avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämisessä. Valiokunta korostaa myös sitä, että tuottajan tulee saada laatujärjestelmään liittymisestä riittävä lisäarvo tuotteelleen laatujärjestelmästä aiheutuvien lisäkustannusten kattamiseksi.

Lakiehdotuksen mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto hyväksyisi kansalliset laatujärjestelmät hakemuksen perusteella. Elintarviketurvallisuusviraston hyväksyttyä kansallisen laatujärjestelmän kaikki alan toimijat voisivat vapaasti liittyä laatujärjestelmän piiriin. Koska kyseessä oleville laatujärjestelmille on mahdollista hakea EU-tukea ja laatujärjestelmille tulee nykyisistä tavallisista kaupallisista laatu-merkeistä poike-

ten erityinen asema viranomaishyväksynnän perusteella, tulee vaatimusten täyttymisen ja valvottavuuden varmistamisesta pitää huolta säätämällä kansallisten laatujärjestelmien viranomaisvalvonnasta. Valiokunta katsoo lisäksi, että laatujärjestelmiä koskevan toimeenpanon yhteydessä tulee varmistaa Elintarviketurvallisuusviraston asiantuntemuksen riittävyys laatujärjestelmissä.

Elintarviketurvallisuusviranomaisella on ehdotuksen 54 §:n mukaan toimivalta peruuttaa laatujärjestelmän hyväksyntä, jos laatujärjestelmä ei täytä sille asetettuja vaatimuksia. Laatujärjestelmän hyväksynnän peruuttaminen ei kuitenkaan sovellu tilanteisiin, joissa laatujärjestelmässä mukana oleva yksittäinen tuottaja ei täytä vaatimuksia. Valiokunta ehdottaakin jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa laatujärjestelmien valvontaa koskevien säännösten täydentämistä esitetyn 30 §:n ja myös voimassa olevan lain 55 §:n osalta.

ELY-keskukset valvovat yleisesti EU:n yhteisen kalastuspolitiikan säännösten noudattamista, mutta käytännössä niiden suorittama valvonta kohdistuu vain saaliin purkamisen yhteyteen. Jäljitettävyyssäännösten noudattamista tulee kuitenkin valvoa läpi koko ketjun kalastajilta ja vesiviljelijöiltä vähittäiskauppaan asti. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena valvontaresurssien mahdollisimman tehokkaan käytön varmistamiseksi, että elintarvikelainsäädännön valvontaa suorittavat viranomaiset hoitavat yhteisen kalastuspolitiikan säännösten mukaisen jäl-

jitettävyyden valvonnan samalla, kun ne muutoinkin valvovat elintarvikelainsäädännön mukaista jäljitettävyyttä, alkutuotantoa ja elintarviketuoneistoja. Kalatuotteiden jäljitettävyyden valvonta on käytännössä toteutettavissa järkevästi kunnan elintarvikeviranomaisten tekemien tarkastusten yhteydessä. Valiokunta korostaa lisäksi, että Suomeen tuotavalle kalalle on sovellettava kaikilta osin samoja säännöksiä merkitöiden osalta kuin kotimaiselle kalalle. Komission täytäntöönpanoasetuksen 404/2011 68 artiklan mukaan kuluttajalle on annettava tieto tiettyin rajauksin lajin kauppanimestä, pyyntialueesta, tuotantomenetelmästä ja siitä, onko tuote sulatettu.

Valiokunta toteaa, että kalojen käsittelystä ennen niiden käyttöä teollisuuden raaka-aineena tai myymistä kuluttajille on säädetty EU-lainsäädännössä, joka on aikoinaan valmisteltu lähinnä suurten kalastusmaiden valtamerikalastuksen saaliiden käsittelyn näkökulmasta. EU-säännökset mahdollistavat muun muassa kalan teurastamisen ja perkaamisen kalastusaluksella, mutta rannassa näitä toimenpiteitä voidaan tehdä vain ns. hyväksytyissä laitoksissa. Valiokunta on mietinnössään elintarvikelain muuttamisesta (MmVM 32/2010 vp — HE 293/2010 vp) katsonut, että Suomen on välttämätöntä hakea poikkeuslupa komissiolta kalan käsittelyä koskevan EU-lainsäädännön soveltamiseen, koska Suomessa harjoitettu pienimuotoinen rannikko- ja sisävesikalastus sekä talvikalastus ja niiden saaliiden käsittely poikkeavat EU:ssa harjoitusta kalastuksesta.

Ehdotettu kalan perkauksen salliminen maissa ilman laitoshyväksytyjä tiloja on valiokunnan mielestä tarkoituksenmukaista pienimuotoisesti harjoitettuna eikä muodosta elintarvikehygieenistä uhkaa kuluttajille. EU:lta haettua kansallista poikkeusta ei ole vielä vahvistettu, joten kalastustuotteiden perkaamista koskevan kohdan voimaantulo jää valtioneuvoston asetuksella tehtäväksi. Lihateollisuuden tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan maissa heti kalastuksen jälkeen perattujen kalojen hygieeninen laatu oli hyvä ja verrattavissa aluksella tai laitoksessa pe-

rattujen kalojen hygieeniseen laatuun. Valiokunta huomattaa myös, että muutos on kalastajien työturvallisuuden kannalta asianmukainen, koska laillisesti toimiessaan kalastajat ovat joutuneet perkaamaan saaliinsa hyvinkin pienissä veneissä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

30 §. Keskusviranomainen. Valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uusi 10 kohta, jonka mukaan Elintarvikeeturvallisuusvirasto voisi valvoa laatujärjestelmiä. Valiokunta huomauttaa, että Elintarvikeeturvallisuusviraston valvontavalta koskisi kuitenkin vain lainsäädännön piiriin kuuluvia asioita. Sen sijaan lainsäädännön vaatimustason ylittäviin laatujärjestelmän omiin ohjeisiin ei viranomainen voi pakkokeinoin puuttua.

34 §. Muut viranomaiset. Valiokunta ehdottaa teknisesti korjattavaksi pykälän 1 momentin 1)- ja 3)-kohdissa mainittujen viranomaisten nimet. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus yhdistyivät Sosiaali- ja terveysvalvontavirasto Valviraksi vuonna 2009. Tullilaitos on 1.1.2013 muuttunut Tulliksi.

55 §. Elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen. (Uusi) Saamansa selvityksen perusteella valiokunta ehdottaa myös voimassa olevan lain 55 §:n täydentämistä lisäyksellä, jonka mukaan Elintarvikeeturvallisuusvirasto voisi tarvittaessa määrätä laatujärjestelmää ylläpitävän tahon korjaamaan havaitut epäkohdat. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että laatujärjestelmän ylläpitäjä kehottaisi toimijaa aluksi korjaamaan puutteet ja ääritapauksessa ylläpitäjä voisi erottaa toimijan laatujärjestelmästä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi

30 ja 34 § muutettuina ja että lisätään uusi 55 § seuraavasti:

Laki**elintarvikelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan elintarvikelain (23/2006) 3 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 352/2011, muutetaan 3 §:n 1 momentin 19 kohta, 6 §:n 28 ja 29 kohta, 17 ja 22 §, 30 §:n 9 kohta, 34 §:n 1, 4 ja 5 momentti, 43 §:n 1 momentti, 52 §:n 1 momentti ja 55 §, sellaisena kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 19 kohta, 22 §, 30 §:n 9 kohta, 43 §:n 1 momentti laissa 352/2011, 17 § osaksi laissa 989/2007 ja 52 §:n 1 momentti laissa 1495/2009 sekä lisätään 3 §:n 1 momenttiin sellaisena kuin on laissa 352/2011, uusi 20 kohta, 6 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1137/2008 ja 352/2011, uusi 30 kohta, lakiin uusi 22 a §, 30 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 352/2011, uusi 10 kohta, 34 §:ään sellaisena kuin se on osaksi laissa 1495/2009, uusi 7 momentti sekä lakiin uusi 6 a luku, seuraavasti:

30 §*Keskusviranomainen*

Elintarviketurvallisuusvirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään sekä sen lisäksi:

9) arvioi aluehallintoviraston järjestämää lihan tarkastusta ja siihen liittyvää valvontaa;

10) valvoo hyväksymiensä kansallisten laatu-järjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä. (Uusi 10 kohta)

34 §*Muut valvontaviranomaiset*

Muita valvontaviranomaisia ovat:

- 1) Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto;
- 2) Puolustusvoimat;
- 3) Tulli;

- 4) rajaeläinlääkärit; ja
- 5) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset.

— — — — —
Tulli valvoo: (Uusi)
 — — — — —

Tarkempia säännöksiä *Tullille* kuuluvista tehtävistä vientivaatimusten valvonnassa annetaan valtioneuvoston asetuksella. (Uusi)

— — — — —
 (7 mom. kuten HE)
 — — — — —

55 § (Uusi)*Elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen*

Valvontaviranomainen voi määrätä epäkohdan poistettaviksi, jos elintarvike tai siitä annetut tiedot, elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- tai jakeluvaihe, elintarvikehuoneisto, alkutuotantopaikka tai niissä harjoitettava toiminta voivat ai-

heuttaa terveysvaaraa, vaarantaa elintarvikkeesta annettujen tietojen oikeellisuuden tai riittävyyden, johtaa kuluttajaa harhaan tai ovat muutoin elintarvikemääräysten vastaisia. *Valvontaviranomainen voi myös määrätä elintarvikkei-*

den kansallisen laatujärjestelmän hakijan poistamaan kansallista laatujärjestelmää koskevan epäkohdan. Määräysten vastaisuus on määrättävä poistettavaksi välittömästi tai valvontaviranomaisen asettamassa määräajassa.

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jari Leppä /kesk
vpj. Lauri Heikkilä /ps
jäs. Heikki Autto /kok
Markku Eestilä /kok
Satu Haapanen /vihr
Reijo Hongisto /ps
Anne Kalmari /kesk

Timo V. Korhonen /kesk
Pirkko Mattila /ps
Jari Myllykoski /vas
Kari Rajamäki /sd
Arto Satonen /kok
Katja Taimela /sd
Tytti Tuppurainen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.